

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	
Fakulta	filozofická
Obor řízení	psychologie
Uchazeč	<i>PhDr. Martin Jelínek, Ph.D.</i>
Pracoviště uchazeče	Masarykova univerzita, Filozofická fakulta
Habilitační práce (název)	<i>Psychometrické aspekty psychologické diagnostiky: Komentovaný soubor studií</i>
Oponent	Doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.
Pracoviště oponenta	Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Ostravská univerzita, Ostrava

Text posudku

Předložená habilitační práce má podobu souboru časopiseckých publikací, které vznikaly v letech 2011 až 2019 a na kterých se autor podílel v pozici prvního autora nebo člena autorského týmu. Jednotícím prvkem tohoto výběru je zaměření na psychometrické aspekty psychologické diagnostiky. Dr. Jelínek v úvodu stručně charakterizuje předkládané práce.

Soubor studií lze tematicky rozdělit do dvou základních oblastí. První oblast tvoří studie zaměřené na metody a postupy uplatňované v rámci zjišťování osobnostních charakteristik. Druhá oblast se věnuje problematice měření kognitivních schopností, zejména prostorové představivosti.

Odborná úroveň textů v habilitační práci je dána faktem jejich publikování v renomovaných časopisech. Z toho plyne, že studie uspěly v recenzním řízení a v rámci tohoto řízení se nepochybně bylo třeba vypořádat s kritickými poznámkami a připomínkami. Texty jsou psány fundovaně a jasně prokazují erudovanost jejich autorů a konkrétně habilitanta. Z devíti předložených studií je dr. Jelínek prvním autorem ve čtyřech z nich, 4x je uveden jako druhý autor a jednou je čtvrtým z autorů. Z výčtu je nepochybná jeho relevantní role v přípravě textů.

První skupina studií, věnovaná diagnostice a měření osobnostních rysů, se týká převážně modelu Big Five. Z těchto textů bych chtěl poukázat zejména na dva. Je to článek pojednávající o alternativních, volně dostupných metodách měření dimenzí pětifaktorového modelu. Jejich výhodou kromě jednodušší dostupnosti je to, že jsou kratší, a tak přívětivější jak pro výzkumníka, tak i pro respondenta. Co je podstatné a z článku to také vyplývá jsou reliabilita a validita těchto nástrojů, která se podstatně neodchyluje od hodnot zjištěných dříve publikovanými nástroji NEO. Myšlenka ekonomizace procesu měření vlastností je obsažena také v další studii. Je zaměřena na využití adaptivního testování pěti dimenzí, které

je založeno na teorii odpovědi na položku. Podstatou je odhad informačního přínosu položek, který v důsledku umožňuje redukovat počet položek pro odhad úrovně rysu. Tento přístup je využíván hojně v případě výkonových testů, ale dr. Jelínek se spolupracovníky prokazuje smysluplnost jeho použití v diagnostice osobnostních rysů. Přínos práce autorů prokazuje fakt, že míra rekonstrukce výsledků původní škály postupem adaptivního testování a podstatným zkrácením délky škály je až 87%.

Možná ještě o něco cennější jsou poznatky získané autorem a jeho spolupracovníky ve studiu prostorové představivosti. Je chápána jako komplexní schopnost tvořena několika komponenty. Tři studie jsou věnovány testování prostorové představivosti. Je to test SRT v klasickém smyslu ve formátu tužka – papír. Statičnost měření překonává interaktivní testování s využitím počítačové administrace. Ve třetí studii se autoři zamýšlejí nad povahou kognitivních procesů, které umožňují úspěšné řešení úloh. Je tak zřejmé, že autorskému týmu nejde pouze o testování, ale také o rozvinutí teoretického pojetí konceptu prostorové představivosti.

Metodologie realizovaných výzkumů je excelentní a opírá se o využití pokročilých postupů statistické analýzy dat. Získané výsledky podstatně rozšiřují dosavadní poznání, představují nový a originální pohled na studovaná témata. Práci v podobě souboru textů hodnotím jako přínosnou a inspirativní pro další rozvoj psychometrie a psychodiagnostiky, ale i pro zkoumání rysových přístupů k osobnosti a kognitivních procesů. Uchazeč předloženým textem jednoznačně prokazuje svou kompetenci a erudici.

Po formální a jazykové stránce je práce napsaná v souladu s požadavky. I když se jedná o odborný text, je napsán přístupným stylem. Citace odpovídají stanovené normě.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Ve vztahu k dimenzionálním modelům osobnosti mám dotaz, jak se habilitant dívá na modely alternativní (např. model HEXACO) vůči pětifaktorovému přístupu? Považuje je za přínosné nebo spíše redundantní?
2. Lze ze zjištění z výzkumů prostorové představivosti vyvodit úvahy týkající se koncepce duálního kódování, případně propoziční teorie? Na mysli mám především výzkum zaměřený na identifikaci respondentů, kteří se liší pravděpodobností úspěšnosti řešení úloh z hlediska verbálně-analytických či vizuálně-analogových mentálních operací.
3. Práce je primárně zaměřena psychometricky. Z hlediska obsahu se vztahuje ke dvěma oblastem psychologického výzkumu. Zajímalo by mě, která z nich je autorovi bližší, tedy pokud to jde rozlišit.

Závěr

Habilitační práce PhDr. Martina Jelínka, Ph.D. „Psychometrické aspekty psychologické diagnostiky: Komentovaný soubor studií“ *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru psychologie.

Datum 29. 1. 2021

.....
podpis